

Генуезци в Константинопол

Summary :

През XII в. на генуезките търговци, както и на търговците от Венеция и Пиза, са биват предоставени привилегии и правото на квартал Константинопол. При управлението на Комнините генуезката колония се намира на южния бряг на Златния рог. През периода от 1267 г. до 1682 г. колонията на генуезците процъфтява на северния бряг на залива – в Галата-Пера, като се превръща в основно търговско средище за търговците от Генуа и другите италиански републики. Крепостната стена и кулите, както и някои средновековни сгради са запазени до днес.

1. Basic periods
2. Зони – Западно, Южно, Северно, Източно черноморие
3. Trade politics
4. Political contacts and war
5. Sturcutre import-export, ships, impots, mesures

The first treatises with the Byzantine emperors didn't mention the area of the Black Sea as a theater of Italian merchant activity. As a result of the Fourth Crusade and capture of Constantinople Venice first усвоява водите на Черно море, преодолявайки византийската доминация до XIII в. Но още по времето на Латинската империя и Генуа се появява в този регион, свързан с Източното Средиземноморие. Има запазени договори на Генуа с Венеция от 1218 и 1232 г. Времето на началното проникване и изучаване на района на Черно море от генуезките мореплаватели съвпада с промяната на търговските пътища между Изтока и Запада – до тогава те основно са вървели през Багдат към Египет и Сирия, а след това се изместват към Южното Черноморие, свързайки държавата на Илханите и Централна Азия с Тебриз и Трапзунд. Това е една от причините за бързия разцвет на Генуезката търговия в този регион. Останалите причини се крият в благоприятното развитие на политическата ситуация. Генуа получава извъредно благоприятни за нейната търговия привилегии от Мануил VIII Палеолог – който ѝ разрешава свободна и безмитна търговия в рамките на цялата византийска територия. Това е и моментът, в който Генуа получава и право на свой квартал в Константинопол, на южния бряг на Златния рог, който впоследствие се премества в Галата-Пера, за да остане основното средище на търговците от Генуа и другите италиански републики през цялото късно Средновековие и до края на 16 век дори през време на Османската империя.

От Пера се ръководят всички търговски операции в Черно море от края на XIII в. Друг важен пункт на генуезката търговия става Кафа – главната колония в Северното причерноморие, която отчасти изземва функциите на Пера и на самата Генуа по административен и финансов контрол над останалите по-малки фактории. Освен Кафа на Северното Черноморие и около Азов, други важни центрове се развиват в Солдая, Тана – по-малко от венецианците, солниците в Чиприко и др. Някои от тези градове са изцяло генуезки и са укрепени с крепости, имат собствен военен гарнизон, администрация, управляват се от консул, имат собствени финансови служби и т.н. В други има само отделен квартал на търговците или пък отделни къщи на пребиваващи търговци. Северното Черноморие е мястото, откъдето метрополията Константинопол, Генуа и дори Западна Европа са снабдявани със зърно и жито, риба, сол в особено големи количества, кожи и кожени изделия.

Посоките на търговските маршрути вървят директно през морето от северния за южния му бряг и чрез Константинопол за Западна Европа. Освен преките презморски маршрути, обичайното плаване е било каботажното или на кратки разстояния. Трябва да се отбележи, че периодът на разцвет за генуезката търговия и за останалите италиански градове е от края на XIII до ср. XIV в. Особено силни са връзките в самия Черноморски регион север-юг и обратно. За размера на търговските операции говорят счетоводните книги на Кафа и Пера. След бурния разцвет на генуезката търговия следва период на криза, която засяга цялото Средиземноморие – ср. XIV в.

Южното черноморие е особено важен обект на генуезката търговия. Основен център за транзит е Трапезунд, който е и столица на едноименната империя на Великите Комнини – 1204-1461. Там Генуа поддържа своя укрепена фактория. Търгува със сурова коприна, памук от Тебриз, Сивас, Кавказ като пътят на керваните със сурова коприна

Генуезци в Константинопол

върви по северния анатолийски сухоземен маршрут. Представителите на семействата Дория и Цакария, които търгуват в Трапезунд, изземват монопола на търговия със стипца в целия черноморски басейн и дори Средиземноморието.

Други пристанища и важни центрове на регионалната търговия са Понтираклия, Амастрида. Синоп е по-известен като център на пиратство, износ на дървесина за корабостроенето, и макар и да има генуезка крепост, той е център на търговията на Иконийския султанат и впоследствие на Трапезундската империя около средата на 13 в. После попада във владенията на различни турски емирати. Поради това и става в края на XIV и XV в. център на търговията с роби. Въпреки това има генуезка колония с лоджа и консул (1386). До 1420 тя е подчинена на Пера, а после на Кафа до 1461, когато е превзета от османците. Симисо, Самсун: от 80-те г. на XIII в. Има генуезка колония с консул и самоуправление. Съществува до времето на султан Мехмед. Но и до 16 век има италиански търговци, католическа епископия и францискански манастир. Подобно е и развитието на Ватица, която е морското дебуше на най-прекия път за Сивас

По южното черноморие има и редица второстепенни пристанища: Лимния, Иней (Omió, Honio), Керасунт и пр., в които няма колонии, а само са извършвани сделки и са дестинации за внос на жито от северните колонии. По Източното Черноморие главни средища са: Тана (Азов), Матрега (Тмутаракан) на Таманския полуостров, ВАТИ – ло ВАти (Батуми), Фассо(Поти), Севастопол. Арменските владетели също са поддържали отношения с Генуа и Венеция

Северното Черноморие: освен Кафа, Солдая (Судак), Чембало (Балаклава), Боспоро (Керч). Водеща е ролята на Кафа в управлението на другите колонии. Най-значително е строителството във Кафа и Солдая: външен пояс от стени с кули и ров с каменни мостове, вътрешна крепост с административни сгради и донжон, укрепено пристанище от края на 13 в. От 1474 има запазени жилищни сгради и църкви.

Средищата на генуезките търговци са на възлови точки на търговските комуникации между Европа и Азия. Градовете на Кримския полуостров са крайни точки на сухоземните пътища от вътрешността на Азия. По поречието на големите руски реки Дон, Волга и Днепър от векове е вървял потокът на обмен на стоки от Север на Юг и обратно. За 13-14 в. това са традиционните производствена на сурова коприна от Азия и Кавказ, а при управлението на хановете на Златната орда – оттам е и най-големият по количество пазар на роби, които през Кафа и Синоп де транспортират до Константинопол и оттам за Западна Европа. Тези възлови точки от края на 13 век са в ръцете на генуезките търговци. Не се променя положението и при управлението на татарските ханства. Именно контактите с татарите правят генуезките кораби основен доставчик на една от най-ценните стоки – робите. Големите кораби, натоварени с жито спасявали неведнъж Константинопол, Генуа и другите големи градове на Запад от глад. Западното Черноморие е всъщност най-активно участващо в търговията, тъй като се намира най-близо до Константинопол и чрез делтата на река Дунав се свързва с централна и западна Европа. По брега на Черно море минават древни понтийски сухоземни пътища, които свързват вътрешността от северните степи през равнините на дунавската делта, плодородните равнини на Добруджа и дебушетата на пътищата от Тракия към морето. В този регион има ясно очертани вътрешни зони:

От устието на Днепър (Иliche) до Дунавската делта. Основен център е Монкастро на устието на Днестър. През него Генуа прониква в Централна Европа чрез „молдавския път”. По този път България контролира частта от Железни врата до делтата, а в самата делта Генуа заема позиции в Килия и Ликостомо като поддържа добри отношения със Златната орда. Има запазена грамота от унгарския крал Лайош Велики (1342-1382) от 24 юли 1349 в която се разрешава на генуезки търговци да превозват стоките си до Буда. /Giurescu, C. Les genois du Bas Danube, Пътищата по суша и море се сливат при бродата на Исакча. Сухоземния път преминава през Трансилвания – Брашов – via Dobruca.

Втората зона е от Добруджа до Калиакра, където основно пристанище е Варна, но тук венецианците заемат първи позиция и установяват своя лоджа.

Третата част от западното черноморие се оформя около съвременния бургаски залив с трите пристанища Несебър, Анхиало и Созопол, също центрове на търговски обмен от античността. Известно е, че през 1351 г. Генуа превзема Созопол, а през 1404 г. също генуезки кораби превземат нос Галата и остават там в продължение на една година – 1404.

Важна информация за продължителността на пътуването се съдържа в бордовите дневници на една генуезка галера – от Константинопол до Несебър и обратно е за 10 дни. Тогава е пътувало пратеничеството до Иван Александър.

Генуезци в Константинопол

Предполагаемото разстояние, което се е изминавало за един ден е 30-50 км.

Черноморските пристанища са едни от най-старите известни от античността и имат свои добре устроени пристанища и складова база, подстъпи и пристани.

Районът на Черно море, наред с другите части на Средиземноморието на Изток – Егея, Мраморно море са сред първите въвели новите техники на корабоплаване и навигация, които се приемат за революция 1250-1350.

Структура на внос-износа:

Коприна, сурова и обработена около 40% от превозите, но отстъпват на Венеция.

Платове – коприна, памук и лен от Изтока, Персия и Китай

Скъпоценни камъни и бисери, корали, кехлибар

Вино

Лешници

Пчеларство

Восък

Метали – мед, стипца, селитра

Внос от Запада:

Видове кораби:

Големите галери се използват за превоз на луксозни стоки. В Черно море с тях си служат венецианците и то в Трапезунд и Тана. Те се подреждат в конвои по 6-8 придружавани от военни кораби за по-голяма сигурност. Движат се обикновено веднъж годишно. Известно е за генуезка галера в Монкастро. В повечето случаи галери са изпозвани за реекспорт от Константинопол.

По-разпространени видове са галеоти, фусти и пр. Има и кръгли кораби – неф, нави, коки, и по-малки – барка, грипареа, лигно (Генуа има два вида с платна и с гребла), чигути – в делтата на Дунав, памфили – които са произведени в Килия.

Време и срокове за доставка – от късна есен до 11 октомври – празника на свети Михаил е срокът за доставка на новата реколта зърнени храни в Константинопол. Между ноември и февруари се прекъсва корабоплаването, но има сведения и за зимуващи в Черно море кораби. Когато има условия се е пътувало и през зимата, особено на близки разстояния от Константинопол. От септември до ноември се изнася зърното за Константинопол, а от ноември до януари оттам за Венеция и Генуа. През пролетта се продава старото жито. Зърното от Загора, изнасяно от делтата на Дунав е било висококачествено и много високо ценено.

Предпочитаният тип генуезки кораб е бастардата – тясна галера с високи бортове. Генуезците най-рано въвеждат барутни бомбарди – 30-те на 14 в. и техните кръгли кораби са най-големи – нави до 1000 т.

В средата на XIV в. търговията преживява първата всеобща криза, която може да се каже, че започва от Черноморието. През 1345 г. От Кафа и Тана, чрез генуезки кораби се разпространява от централна Азия (1345), Константинопол (1347) из цяла Европа (1348) и се превръща в пандемия. В Черно море кризата е най-силна и се отразява на спад с около 50% на търговията. Може да се каже, че тя никога не се възстановява в предишните си обеми.

Западното черноморие чрез износа на жито компенсира кризата по северното – Килия-Ликостомо – 1000 т. Жито – Антонио ди Понцо. Има и криза, предизвикана от разпадането на държавата на монголите. След 1361 намалява износа на жито от Добруджа – война с деспот Добротица. Това са и причините за непрекъснатото поскъпване на зърното на тържищата в Константинопол.

Войните и съперничеството между Венеция и Генуа 1351-52 допълнително усложняват ситуацията.

Колониите, създадени от генуезците съществуват до създаването на Османската Империя – Кафа до 1475, Килия и Монкастро – до 1484. Запазва се по-дълго единствено Пера, която има екстериториалност, собствено управление и е извън границите на Истанбул.

Генуезци в Константинопол

Bibliography :

- Heyd W.**, *Histoire du Commerce du Levant au moyen âge, I-II*, Leipzig 1885-1886, ανατ. Amsterdam 1959-1967
- Balard M.**, *La Romanie Génoise (XIIe-début du XVe siècle), I-II*, Rome – Genova 1978, Bibliothèque des Écoles Françaises d’Athènes et de Rome 235
- Lilie R.J.**, *Handel und Politik zwischen dem byzantinischen Reich und den italienischen Kommunen Venedig, Pisa und Genua in der Epoche der Komnenen und Angeloi (1081-1204)*, Amsterdam 1984
- Janin R.**, *Constantinople byzantine. Développement urbain et répertoire topographique, 2*, Paris 1964
- Mitler L.**, "The name of Galata Pera. The Genoese in Galata: 1453-1682", *International Journal of Middle East Studies*, 10:1, 1979, 71-91
- Day G.W.**, "Manuel II and the Genoese. A Reappraisal of Byzantine Commercial Policy in the Late Twelfth Century", *Journal of Economic History*, 37, 1977, 289-301
- Pistarino G.**, "Le fonti Genovesi per la storia del Mar Nero", *Byzantinobulgarica*, 7, 1981, 68-72
- Balin M.A.**, *Histoire de la Latinité de Constantinople*, Paris 1894
- Faroqhi S.**, "Before 1600: Ottoman Attitudes towards Merchants from Latin Christendom", *Turcica*, 34, 2002, 69-104
- Luca C.**, "Attività mercantile e sistema creditizio nell’area del basso Danubio alla fine del Cinquecento", *Annuario. Istituto Romeno di cultura e ricerca umanistica 6-7*, Venezia 2005, 403-419
- Panaite V.**, *Diplomație occidentală, comerț și drept otoman (secolele XV-XVII)*, Bucarest 2004
- Il libro dei conti di Giacomo Badoer (Constantinopoli 1436-1440)*, Dorini, U. – Bertelè, T. (eds), Il nuovo Ramusio III, Roma 1956
- Astuti G.**, "Le colonie genovesi del mar Nero e i loro ordinamenti giuridici", Pascu, S. (ed.), *Genova nel Mar Nero durante i secoli XIII-XIV*, Bucarest 1977, 87-131
- Atanasiu A.**, "Nave venețiene și genoveze în bazinul pontic", Cristea, O. (ed.), *Marea Neagră. Puteri maritime – Puteri terestre (sec. XIII-XVIII)*, Bucarest 2006, 50-75
- Balletto L.**, *Genova Mediterraneo Mar Nero (sec. XIII-XV)*, Genova 1976
- Belgrano T.**, "Documenti riguardanti la colonia genovese di Pera", *Atti della Società Ligure di Storia Patria*, 13: 2, 1877-1884, 97-317
- Brătianu G.**, *Actes des notaires génois de Pèra et de Caffa de la fin du treizième siècle (1281-1290)*, Bucarest 1927
- Canale M.G.**, *Nuova storia della repubblica di Genova, dell suo commercio e della sua letteratura dalle*

Генуезци в Константинопол

	<i>origini all'anno 1797 I-IV</i> , Genova 1858-1864
	Forcheri G. , "Le colonie nella legislazione del Comune e Populus Ianue", <i>Miscellanea di Storia Italiana e Mediterranea per Nino Lamboglia</i> , Genova 1978
	Inalcik H. , <i>The Ottoman Empire. The Classical Age 1300-1600</i> , London 2001
	Janin R. , "Les sanctuaires des colonies latines à Constantinople", <i>Révue des Études Byzantines</i> , 4, 1943, 167-171
	Карпов С.П. , <i>Итальянские морские республики и Южное причерноморье в XIII-XV вв. Проблемы торговли</i> , Москва 1990
	Kedar B. , <i>Merchants in crisis. Genoese and Venetian men of affairs and the fourteenth century depression</i> , New Haven – London 1976
	Lisciandrelli P. , <i>Trattati e negoziazioni politiche della Repubblica di Genova (957-1797)</i> , Genova 1960
	Lopez R. , <i>Storia delle colonie genovesi nel Mediterraneo</i> , Bologna 1938
	Lopez R., Airaldi G. , "Il piu antico manuale italiano di mercatura", <i>Miscellanea di studi storici</i> , II, 1983, 43-57
	Matschke K.P. , "Commerce, trade, markets, and money, Thirteenth-Fifteenth Centuries", Laiou, A. (ed.), <i>The Economic History of Byzantium from the Seventh through the Fifteenth Century</i> , Washington D.C. 2002, <i>Dumbarton Oaks Studies</i> 39, 771-806
	Matschke K.P. , "The late Byzantine urban economy, Thirteenth-Fifteenth Centuries", Laiou, A. (ed.), <i>The Economic History of Byzantium from the Seventh through the Fifteenth Century</i> , Washington, D.C. 2002, <i>Dumbarton Oaks Studies</i> 39, 463-495
	Pegolotti F.B. , <i>La Pratica della mercatura</i> , Cambridge, Massachusetts 1936
	Pistarino G. , "Genova e Genovesi nel Mar Nero XII-XV s.", <i>Il Bulgaria Pontica Medii Aevi</i> , 2, 1988, 27-85
	Popescu A. , "La Mer Noire ottomane: mare clausum? mare apertum?", Bilici, F. – Candea, I. – Popescu, A. (eds), <i>Enjeux politiques, économiques et militaires en Mer Noire (XIVe-XXIe siècle). Études à la mémoire de M. Guboglu</i> , Braïla 2007, 141-170
	Promis V. , "Statuti della colonia genovese di Pera", <i>Miscellanea di storia italiana</i> , 11, 1871, 513-780
	Roccatagliata A. , <i>Notai genovesi in Oltremare. Atti rogati a Pera e a Mitilene I: Pera (1408-1490)</i> , Genova 1982
	Sauli L. , <i>Della colonia dei Genovesi in Galata, I-II</i> , Torino 1831
	Balard M. , "Une marché à prendre: l'invasion occidentale", Ducellier, A. – Balard, M. (eds), <i>Constantinople 1054-1261. Tête de la chretienité, proie des Latins, capitale grecque</i> , Paris 1996, Collection Mémoires 40